

Wyrok z dnia 2 czerwca 1998 r.

II UKN 94/98

**Niedopuszczalne jest uzupełnienie kasacji przez wskazanie po terminie
zakreślonym w art. 394⁴ KPC nowych zarzutów.**

Przewodniczący SSN: Maria Mańkowska (sprawozdawca), Sędziowie SN:
Roman Kuczyński, Stefania Szymańska.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 2 czerwca 1998 r. sprawy z wniosku Henryka W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w R. o emeryturę, na skutek kasacji wnioskodawcy i organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 9 października 1997 r. [...]

1. u c h y l i ł zaskarżony wyrok w pkt I i sprawę w tym zakresie przekazał Sądowi Apelacyjnemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie do ponownego rozpoznania z uwzględnieniem kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu kasacyjnym;

2. o d r z u c i ł kasację strony pozwanej

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w R. decyzjami z dnia 21 i 28 kwietnia 1994 r. odmówił Henrykowi W. prawa do dalszego pobierania uprzednio przyznanej wcześniejszej emerytury na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela z uwagi na to, że nie udowodnił wymaganego okresu zatrudnienia oraz ustalił, iż wnioskodawca pobrał w okresie od 8 maja 1993 r. do 30 kwietnia 1994 r. nienależne świadczenie w łącznej kwocie 3.516,97 zł i w związku z tym jest zobowiązany do jego zwrotu.

Wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 15 grudnia 1995 r., uwzględniający odwołanie wnioskodawcy, uchylił

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie wyrokiem z dnia 19 kwietnia 1996 r. i przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Wyrokiem Sądu pierwszej instancji z dnia 8 kwietnia 1997 r. ponownie zostały uwzględnione w całości odwołania wnioskodawcy od obu zaskarżonych decyzji organu rentowego. Sąd przyznał Henrykowi W. prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela i zwolnił wnioskodawcę od obowiązku zwrotu kwoty 3.516,97 zł.

W wyniku rozpoznania apelacji wniesionej przez pozwanego Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w R., Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie wyrokiem z dnia 9 października 1997 r. zmienił zaskarżony wyrok Sądu Wojewódzkiego z dnia 15 grudnia 1995 r. w części ustalającej prawo wnioskodawcy do wcześniejszej emerytury na podstawie ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela w ten sposób, że odwołanie od decyzji organu rentowego z dnia 21 kwietnia 1994 r. oddalił, oddalając apelację dalej idącą.

Na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego, w tym również w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym, Sąd ustalił, że Henryk W. pracował w Przedsiębiorstwie Transportu Handlu Wewnętrznego w R. od 1 września 1964 r. do 7 maja 1993 r. to jest łącznie przez 28 lat, 8 miesięcy i 7 dni, natomiast instruktorem praktycznej nauki zawodu był w tym Przedsiębiorstwie od 1 września 1972 r. do 30 czerwca 1992 r.

Sąd Apelacyjny nie dał wiary zeznaniom świadków przesłuchanych w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, a także zeznaniom powoda w charakterze strony, złożonym w postępowaniu apelacyjnym, że pracował w gospodarstwie rolnym swoich rodziców w okresie od 7 czerwca 1962 r. do 31 sierpnia 1964 r.

W takich okolicznościach Sąd Apelacyjny uznał, że wnioskodawca nie spełnia wymagań art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, gdyż nie wykazał 30-letniego okresu zatrudnienia, w tym 20-letniego okresu pracy w charakterze instruktora praktycznej nauki zawodu i z tych przyczyn nie przysługuje mu prawo do wcześniejszej emerytury.

Natomiast odnośnie do żądanego zwrotu pobranej emerytury w okresie od maja 1993 r. do 30 kwietnia 1994 r. Sąd Apelacyjny uznał, że jakkolwiek wnioskodawca pobrał świadczenia, do którego nie miał prawa, to jednak nie były to świadczenia nienależne w rozumieniu art. 106 ust. 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o

z.e.p., gdyż w decyzjach organu rentowego brak było pouczeń, kiedy powstaje uprawnienie do emerytury i o skutkach braku uprawnień do jej pobierania.

Powyższy wyrok zaskarżyły kasacjami obie strony.

Kasacja wnioskodawcy zarzuca naruszenie przepisów prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 275 § 1 i art. 88 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, że rok szkolny kończy się z końcem czerwca a nie w końcu sierpnia 1992 r. oraz przyjęcie, że wnioskodawca nie ma 30-letniego zatrudnienia, w tym 20 lat zatrudnienia w charakterze instruktora praktycznej nauki zawodu oraz art. 5 pkt 3 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent i zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) przez nieuwzględnienie okresu pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 lat życia, a także naruszenie istotnych przepisów postępowania, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy: art. 3, 217 § 1 i 2 oraz 232 KPC przez nie dopuszczenie zeznań ze świadków wnioskowanych w odwołaniu i apelacji na okoliczność pracy wnioskodawcy na stanowisku instruktora praktycznej nauki zawodu od 1 września 1970 r., rażące naruszenie art. 233 § 1 KPC przez to, że Sąd nie rozważył wszechstronnie zebranego w sprawie materiału dowodowego, wówczas gdy dokumenty zostały zniszczone i były odtwarzane w sposób niekompletny oraz pominięcie zeznań świadków B.S. i K.B., oraz odmówienie wiary zeznaniom świadków M.L. i J.K., którzy przed Sądem Wojewódzkim potwierdzili pracę wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym, naruszenie art. 328 i 2 KPC przez nie ustosunkowanie się do zeznań świadków B.S. i K.B., którzy jako przełożeni wnioskodawcy potwierdzili, że wnioskodawca od 1970 r. pracował na stanowisku instruktora praktycznej nauki zawodu.

Podnosząc te zarzuty wnioskodawca wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt I przez przyznanie wnioskodawcy prawa do emerytury na podstawie art. 88 Karty Nauczyciela lub uchylenie w tej części wyroku i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, dopuszczenie dowodu z zaświadczenia lekarskiego o stanie zdrowia ojca wnioskodawcy w latach 1960-1970 i zasądzenie na rzecz wnioskodawcy kosztów procesu.

W piśmie z 19 lutego 1998 r. zatytułowanym „uzupełnienie kasacji”, wnioskodawca wskazał naruszenie art. 160 KPC przez to, że przed rozstrzygnięciem wniosku o sprostowanie protokołu przewodniczący powinien był porozumieć się z protokolantem.

Kasacja organu rentowego zarzuca naruszenie art. 106 ust. 2 pkt 2 ustawy z 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) przez błędną jego interpretację, wnosząc o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt II przez orzeczenie, że wnioskodawca jest zobowiązany zwrócić Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w R. świadczenie nienależne w kwocie 3.516,97 zł z ustawowymi odsetkami. Pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o odrzucenie kasacji strony pozwanej na podstawie art. 393 pkt 1 KPC.

Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację w jej granicach (art. 393¹¹ KPC) co oznacza, że kasacja nie może być uzupełniona nowymi zarzutami zgłoszonymi po terminie określonym w art. 393⁴ KPC, ani uzasadniona nowymi dowodami, które nie były przedmiotem rozpoznania w postępowaniu przed Sądami obu instancji. Zasadą - wynikająca z istoty postępowania kasacyjnego - jest niedopuszczalność przed Sądem Najwyższym nowych okoliczności faktycznych i dowodów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 1997 r., II CKN 180/97 - OSNC 1997 z. 12, poz. 202). Strony nie mogą rozszerzać ani zmieniać zawartych w kasacji podstaw kasacyjnych mogą przytaczać jedynie nowe ich uzasadnienie ale zawsze w ramach materiału dowodowego, który stanowił podstawę rozstrzygnięcia zaskarżanego wyroku. Dlatego przedmiotem rozpoznania przed Sądem Najwyższym w niniejszej sprawie mogła być jedynie kasacja wnioskodawcy złożona w Sądzie Apelacyjnym w dniu 13 listopada 1997 r. i tę kasację Sąd Najwyższy uznał za zasadną.

Sąd Apelacyjny, co słusznie zarzuca kasacja wnioskodawcy, naruszył wskazane przepisy prawa materialnego oraz art. 217, 232, 233 § 1 i 328 § 2 KPC, co miało istotny wpływ na wynik sprawy. Trafnie przytoczył pełnomocnik wnioskodawcy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 1996 r., I PKN 44/96 (OSNAPiUS 1997 nr 15, poz. 272), w którym uznano, że mimo skreślenia art. 477⁴ KPC i stwierdzenia w art. 382 KPC, że Sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału dowodowego zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym, Sąd drugiej instancji, bez ponownego przeprowadzenia dowodów, nie może dokonać nowych ustaleń odmiennych od ustaleń Sądu pierwszej instancji, jeżeli byłyby one wyłącznie wynikiem innej oceny wiarygodności zeznań świadków lub stron.

Sąd Apelacyjny, naruszając zasadę bezpośredniości, dokonał nowych ustaleń odmiennych od ustaleń Sądu pierwszej instancji w wyniku innej oceny wiarygodności zeznań świadków bez ponownego przesłuchania tych świadków. Sąd Apelacyjny

mógł poczynić własne ustalenia ale na podstawie materiału zebranego we własnym postępowaniu i wówczas dopiero samodzielnie go ocenić z punktu widzenia prawa materialnego (art. 233 § 1 KPC). Pominięcie również dowodów z zawnioskowanych przez wnioskodawcę świadków, gdy zeznaniom dotychczas przesłuchanych świadków Sąd odmówił wiary, stanowi naruszenie art. 217 § 2 i 232 KPC, w sytuacji jeżeli okoliczności sporne nie zostały dostatecznie wyjaśnione.

Sąd Apelacyjny nie rozważył także zebranego w sprawie materiału dowodowego w sposób wszechstronny, skoro pomijając fakt zaginięcia dokumentacji dotyczącej okresów pracy wnioskodawcy, nie zajął stanowiska co do zeznań na ten temat świadków B.S. i K.B. Stanowi to naruszenie zarówno art. 233 § 1 jak i 328 § 1 KPC.

Powyższe naruszenia przepisów prawa procesowego uzasadniają wniosek kasacji o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Zauważenia wymaga również to, że w odwołaniu od obu decyzji organu rentowego (akta sprawy rozpoczynają się od odpowiedzi strony pozwanej na odwołanie wnioskodawcy, którego jedynie kserokopia znajduje się w aktach organu rentowego) wnioskodawca twierdził, że pracował na stanowisku instruktora zawodu od 1 września 1970 r., powołał na tę okoliczność 3 świadków i zeznając w charakterze strony przed Sądem Wojewódzkim potwierdził, że 1 września 1970 r. rozpoczął tę pracę [...]. Tak samo datę 1970 r., jako początek pracy wnioskodawcy w charakterze nauczyciela zawodu, potwierdzili świadkowie B.S. [...] i K.B. [...], a zeznań tych Sąd Apelacyjny w ogóle nie wziął pod uwagę w swoich rozważaniach. Na tę samą okoliczność pełnomocnik wnioskodawcy na rozprawie apelacyjnej zgłosił dowód z kolejnych świadków J.R. i H.K. [...]. Dowód ten nie został uwzględniony tak samo, jak wniosek H.W. o sprostowanie protokołu rozprawy z dnia 16 września 1997 r. [...] w zakresie jego zeznań co do daty rozpoczęcia pracy w 1972 r., „a powinno być w 1970 r”.

Odnośnie do okresu pracy wnioskodawcy w gospodarstwie rolnym, to rzeczą Sądu będzie przy ponownym rozpoznaniu sprawy przesłuchanie świadków M.L. i J.K. oraz dokonanie oceny tych zeznań. Dopiero tak ustalony stan faktyczny podlegać będzie subsumpcji przepisom prawa materialnego w zakresie uprawnień wnioskodawcy, wynikających z przytoczonych w kasacji art. 27 i 88 ustawy z dnia 26

stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela oraz art. 5 pkt 3 ustawy rewaloryzacyjnej z dnia 17 października 1991 r.

Sąd Najwyższy nie podzielił zarzutu kasacji wnioskodawcy o naruszeniu przez Sąd Apelacyjny art. 3 KPC bowiem w kasacji nie zostało wykazane na czym miałyby polegać naruszenie tego przepisu w brzmieniu ustalonym przez ustawę z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez Sądu spraw gospodarczych (Dz.U. Nr 33, poz. 175)

Natomiast kasacja strony pozwanej podlegała odrzuceniu, gdyż wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 5.000 zł (art. 393 pkt 1 KPC). Analogicznie w postanowieniu z dnia 10 października 1996 r., II UKN 4/96 (OSNAPIUS 1997 nr 7, poz. 138) Sąd Najwyższy uznał, iż w sprawach o zwrot nienależnie pobranych świadczeń emerytalno - rentowych o dopuszczalności kasacji decyduje, zgodnie z przepisem art. 393 pkt 1 KPC, wartość przedmiotu zaskarżenia, to jest wysokość dochodzonej kwoty.

Z tych wszystkich względów i na podstawie art. 393¹³ KPC oraz art. 393⁸ KPC Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====